

Inhoud

Woord vooraf	7
I Inleiding	11
Over dierenethiek	13
Actuele vraagstukken	26
Waarom de kattenkwestie zo interessant is	28
Is het voortbestaan van de kat in gevaar?	31
II Een kennismaking met de kat	37
Het domesticatieproces	41
Denken en voelen bij katten	48
Opgroeien tot huiskat	58
Katten en hun populaties	62
III Welzijn en de toekomst van de kat	67
Over welzijn	72
Het welzijn van katten: van hongerige zwervkatten tot volle asielen	83
Het welzijn van mensen: van liefde tot overlast	100
Het welzijn van prooien: zieke vogels voor de kat?	102

IV Biodiversiteit en de toekomst van de kat	105
Over biodiversiteit	109
Katten op jacht: een ecologische ramp?	113
V Basisrechten en de toekomst van de kat	117
Over basisrechten	120
De basisrechten van de prooi	126
Kattenbrokken: valt er nog iets te lijmen?	132
Het transitieprobleem	143
VI Conclusies en aanbevelingen	155
Dankwoord	163
Noten	165

Woord vooraf

De Franse schrijver Louis-Ferdinand Céline (1894-1961), die ons met zijn boek *Reis naar het einde van de nacht* (1932) een van de grote meesterwerken van de twintigste eeuw naliet, was een misantroop en antisemiet. Zijn alter ego Ferdinand Bardamu doet in *De reis* de ene zwartgallige en deprimerende uitspraak na de andere, over het leven en de mensheid. Zo bijvoorbeeld: 'Je kunt je maar beter geen enkele illusie maken, de mensen hebben elkaar niets te vertellen, ze praten alleen over hun eigen ellende, zo is het nu eenmaal. Ieder voor zich, de aarde voor allen.' Of: 'Altruïsme wordt altijd genadeloos op de hielen gezeten door armoede en je vriendelijkste daden worden onbarmhartig gestraft.' Céline, zijn echte naam was Ferdinand Destouches, was niet bepaald een vrolijke Fransman. Maar hij hield zielsveel van zijn kat, *Bébert*. Frédéric Vitoux schreef er zelfs een boek over: *Bébert, de kat van Céline* (1978). Op tal van foto's zien we hoe Céline zijn kat liefdevol behandelt.

Het is een merkwaardig fenomeen: katten zijn in staat om zelfs een mensenhater te vertederen. In de allereerste scène van Francis Coppola's film *The Godfather* (1972) streelt Don Corleone, een meedogenloze maffiabaas (een rol van Marlon Brando), zijn kat. Het contrast is opvallend. Vito Corleone laat probleemloos mensen uit de weg ruimen, maar we kunnen ons voorstellen dat hij zijn kat geen strobreed in de weg

legt. Katten hebben reeds millennia een mysterieus effect op ons. Anders dan honden, lijken ze nog steeds niet helemaal gedomesticeerd. Een poedel is ten dode opgeschreven zonder menselijke hulp, maar van katten nemen we aan dat ze in het wild hun plan kunnen trekken. Honden schikken zich in hun aan mensen ondergeschikte rol, maar katten bewaren grotendeels hun autonomie. Tenzij we ze opsluiten, komen ze langs wanneer het hen behaagt. We bieden hun onderdak en voedsel aan, misschien oorspronkelijk in ruil voor het wegjagen van ratten en andere ongewenste dieren. Maar vaak lijkt het alsof zij van onze diensten meer gebruikmaken dan wij van die van hen. Ze voelen feilloos aan hoe ze ons kunnen manipuleren. Zij hebben ons gedomesticeerd, in plaats van andersom. Hun fierheid, zelfstandigheid en ondoorgrondelijkheid fascineren ons en leverden hun in de oudheid zelfs een goddelijke status op. Sommigen boezemen ze net daarvoor ook angst in, wat hen het slachtoffer kan maken van bijgeloof en mishandeling. Ze kunnen aantrekken en afstoten, vertederen en afschrikken. Ze zijn het ene moment zachtzinnig en tam, maar evenzeer kunnen ze een prooi verscheuren alsof ze de overlevingstechnieken van hun wilde voorouders nooit verleerd hebben.

Mensen en katten zitten reeds duizenden jaren in elkaars leven verweven. Wereldwijd hebben miljoenen mensen een zogenaamde *huiskat*, die ze een naam geven en onderhouden. In onze tijd lijkt de liefde van de mens voor katten tot een hoogtepunt te komen. Facebook en YouTube zijn vergeven van foto's en filmpjes met katten in een hoofdrol. Het aantal uren dat we collectief op het werk besteden met ernaar te kijken, kan elke werkgever een hartaanval bezorgen. Toch weet het overgrote deel van dat ontelbare aantal kattenliefhebbers nauwelijks iets met wetenschappelijke betrouwbaarheid over hun geliefde huisdier te vertellen. De meeste men-

sen weten dat honden uit wolven zijn geëvolueerd, maar hoe zit dat met de kat? De gevoelens en emoties van honden doorgronden we behoorlijk goed, maar de psychologie van katten is heel wat lastiger te begrijpen. Op vele vragen die kattenlevens in onze tijd oproepen, kennen we al helemaal het antwoord niet. Laat ik een aantal voorbeelden geven. Veel katten slijten hun leven binnenskamers. Anders dan honden is het lastig om hen uit te laten. Is dat een aanvaardbare praktijk of moeten we het als een vorm van dierenmishandeling beschouwen? Is het ethisch aanvaardbaar dat we zogenaamde raskatten kweken? Katten vangen niet enkel dieren die we als 'ongedierte' beschouwen, maar evengoed zangvogels en zeldzame knaagdiertjes. Hoe moeten we daar tegenover staan? Weegt het plezier dat we beleven aan een huiskat op tegen het dierenleed dat ze berokkent? En hoe te denken over het ontelbare aantal katten dat geboren wordt, maar nooit een menselijke thuis zal vinden? Zijn we moreel verplicht om ze massaal te steriliseren en te castreren? Is het moreel verantwoord dat verwilderde katten in een stedelijke omgeving leven? Moeten we hun voedsel aanbieden? Kunnen we verantwoorden dat onze kattenliefde de petfoodindustrie in stand houdt?

Het zijn kwesties waar eenieder die een kat heeft, bij zou moeten stilstaan. De vragen stellen is evenwel een ding, het antwoord kennen iets helemaal anders. We kunnen er in onze tijd niet meer omheen dat we een grote verantwoordelijkheid dragen voor de dieren die we in onze huizen en levens binnenbrengen. Maar die verantwoordelijkheid moeten we koppelen aan filosofische analyse en wetenschappelijke kennis. Op de aangebrachte vragen ligt het antwoord niet onmiddellijk voor de hand, al hebben vele kattenliefhebbers er ongetwijfeld intuïtieve meningen over. Maar intuïties schieten vaak te kort als we het over complexe ethische en wetenschap-

pelijke kwesties hebben. Het boek van Rutger Lazou komt dan ook geen dag te vroeg. Het biedt ons een filosofisch subtiel en wetenschappelijk verantwoord perspectief op de vele vragen waar het kweken, houden, verzorgen, steriliseren, vangen, voeden, doden, enzovoort van katten ons voor plaatsen. Ik wens de lezer veel leesplezier toe, al dan niet met een kat op schoot, die vredig aan het spinnen is.

Johan Braeckman

I

Inleiding

~ Waar gaan we naartoe? Iedereen die zich bezighoudt met het management van kattenpopulaties zou zich deze vraag moeten stellen. Ook al is er meer aandacht voor het welzijn van dieren, een grotere kennis van hun oorsprong en een uitgebreidere wetgeving, er is nog steeds nood aan meer algemene interventieplannen die vertrekken van een toekomstperspectief. ~

Eugenia Natoli

Hoe lief en schattig katten ook zijn, we kunnen de vraagstukken waar ze ons voor plaatsen niet zomaar negeren. Onze geliefde viervoeter krijgt steeds meer kritiek te verwerken en is onderwerp van talloze zwaarbeladen discussies. De aanwezigheid van de kat in onze leefwereld heeft immers consequenties voor vele partijen. Niet alleen katten zelf, maar ook mensen en nog vele andere dieren zijn betrokken. De kattenkwestie is een brandend actueel vraagstuk binnen de dierenethiek, die zich bezighoudt met de manier waarop we met dieren horen om te gaan.

OVER DIERENETHIEK

Een belangrijke vraag binnen de dierenethiek is met welke wezens we wel en met welke we geen rekening moeten houden. Deze vraag is extra belangrijk in onze zoektocht naar

een wenselijke toekomst van de kat, gezien de vele betrokken partijen. Als we bijvoorbeeld alleen rekening zouden houden met menselijke belangen, dan ziet de ideale toekomst van de kat er een stuk anders uit dan wanneer we de belangen van de kat vooropstellen. Als we bovendien alle dieren in aanmerking nemen, krijgen we nog een ander antwoord.

Wanneer we rekening houden met de belangen van een wezen, nemen we het op in onze zogenaamde *morele cirkel*. Het wordt in dat geval *moreel relevant*, het speelt een rol in onze morele overwegingen: onze ideeën over wat goed en slecht is, welk gedrag we goed- of afkeuren. De morele cirkel bestaat, anders gezegd, uit alle wezens die we als *intrinsiek* waardevol beschouwen. Dat wil zeggen dat ze waardevol zijn op zichzelf, los van hun *instrumentele* waarde of hun nut voor ons, de maatschappij of de natuur. In de loop van de geschiedenis is de morele cirkel groter geworden. Mensen gingen – behalve zichzelf – ook familieleden en leden van dezelfde groepering of van andere volkeren als intrinsiek waardevol beschouwen. Vandaag nemen steeds meer mensen ook dieren op in hun morele cirkel, iets wat lange tijd ondenkbaar was.¹

In de prehistorie vielen dieren steevast buiten de morele cirkel. De symbolisch-religieuze verering van de kat – hoe kan het ook anders? – in het Oude Egypte was een uitzondering hierop. Toen de mens overschakelde van een rondtrekkend bestaan als jager-verzamelaar naar een sedentair bestaan als landbouwer, werd het contact nauwer. Toch bleven dieren slechts instrumenteel waardevol voor de mens: ze waren slechts waardevol voor zover ze nut hadden. De Griekse filosoof Aristoteles plaatste de mens, omwille van zijn uitzonderlijke intelligentie, op een voetstuk. Dieren waren volgens hem ondergeschikt omdat ze niet rationeel zijn: ze kunnen niet denken of redeneren. Aristoteles zag dieren, zoals de rest van de natuur, als gemaakt voor de mens, die ervan